Į LAISVĘ

Nr. 7 Kaina 20 kap.
LEIDŽIA LIETUVOS AKTYVISTŲ FRONTAS
1941. VII. 1. Antradienis

Mūsų kelias – su Naująja Europa, mūsų darbas – Naujajai Lietuvai

Gyvename nuostabius istorinius laikus. Mūsų dienomis vyksta griežta nekompromisinė kova su barbarija, kokios dar nežinojo istorija. Raudonasis teroras, per dvidešimts metų siautėjęs vienoje šeštoje pasaulio dalyje ir nuolat visiems grasinęs, paprašytas ataskaitos. Didžioji Vokietija vykdo kovą dėl Europos kultūros. Visų gyvųjų žmonių pareiga yra tinkamai šią lemtingą kovą suprasti ir joje veikliai dalyvauti.

Dėl žinomų aplinkybių Lietuva yra atsidūrusi pirmajame didžiosios kovos etape. Barbarų pavergtas ir žiauriai iškankintas kraštas viltingai laukė šios kovos pradmės, visiškai tikėdamas jos teisingu laimėjimu. Pats laukimas nebuvo pasyvus.

Visa lietuviškoji visuomenė, išskyrus mažas išsigimėlių nuotrupas, buvo pasiryžusi ir kiek galima pasirengusi įsijungti į kovos žygį, kai tik bus atėjusi valanda.

Lietuvių partizanai daugelyje postų yra atlikę ir atlieka heroinių žygių priešui dezorganizuoti, visuomenės turtui apsaugoti ir tvarkai palaikyti. Šaunioji Vokiečių Armija visame krašte rado ištikimiausių talkininkų, entuziastingai atsidavusių kovai su pačia didžiausia žmonijos gėda.

Bolševizmas yra vergiškiausia vergija. Per vienerius metus lietuvių tauta tuo puikiausiai įsitikino. Šiame krašte nuo pat pirmosios bolševikų įžengimo dienos lietuviui nebeliko vietos. Nors ir buvo proklamuojama tautinė forma, bet gi jos negalėjo palaikyti ar sukurti nei žydai, nei atgabentos vilkstinės rusų, kuriems buvo patikėtas visas vadovavimo darbas. Jei kur atsakingesnėse pareigose ir matydavome lietuvį, tai tik kaip pirmųjų šokinamą lėlę. Daugelyje įstaigų jau nebebuvo galima lietuviškai susikalbėti. Tokiomis aplinkybėmis visą lietuvių tautą apėmė baisus siaubas, ypačiai po to, kai buvo pradėtas labai brutalus masinis gyventojų išvežimas į Rusijos gilumą ir taip pat masinis rusų importavimas į Lietuvą.

Taip barbariškai su lietuvių tauta nesielgė nė korikas Muravjovas.

Visą bolševikišką tironiją Lietuvoje vykdė žydiškas rusiškas konglomeratas su labai negausių degeneravusių lietuvių pagalba. Didžiausiu ilgamečiu šios tironijos vadovu buvo Vyriausios Maskvos Čekos atstovas Pozdniakovas, kuriam asistavo vietiniai čekistai tariamieji lietuviai su didžiausiu legionu žydų. Juk ir Muravjovas buvo suradęs asistentų iš lietuvių tarpo.

Žydiškos Stalino despotijos bernas Pozdniakovas mūsų kraštą turėjo surusinti, pirma sugriovęs jo ūkį ir visiškai palaužęs gyventojų savarankiškumą.

Bolševizme žmogus — tai gyvulių bandos dalyvis. Toks žmogaus degredavimas naudingas tik tarptautiniam žydizmui, kuris savo pagelbininkų susirado nekultūringiausio rusų tautos elemento eilėse. Istorija tinkamai įvertins šį gėdingiausį mūsų epochos epizodą.

Bolševizmas ne kuriančioji, bet tik griaunančioji pajėga.

Jis ne tik kad nepakėlė carinės Rusijos ūkio, bet dar jį sužlugdė. Dėl to čia, viename iš turtingiausių pasaulio kraštų, bolševizmo viešpatavimo metais sutinkame baisų visuotinį skurdą, kokio niekur nėra pasaulyje. Bolševizmas iš Rusijos padarė biedniokų kraštą, nes jo ideologija tik biednioką tevertina ir juo vienu tesiremia. Biedniokinimą ir mes patyrėme iš pirmųjų bolševikų viešpatavimo dienų.

Mūsų neblogai gaminęs ūkis per kelis mėnesius taip spėtas sugriauti, kad ne vienoje srityje jį sunku bepažinti.

Dėl to visai teisingai mūsų krašte bolševikų programinis šūkis „Visų šalių proletarai, vienykitės!" buvo parafrazuotas į šūkį: „Visų šalių proletarai, vienykitės bendram skurdui!"

Bendras skurdas — štai ką atnešė bolševizmas jo pavergtoms tautoms.

Bendru skurdu ir visišku kultūros sugriovimu bolševizmas grasino visai Europai ir visam pasauliui, nors pats vos besilaikė biauriausio smurto priemonėmis. Didžiosios Vokietijos vado Adolfo Hitlerio ir apie jį susibūrusių kitų kraštų ir tautų žygis prieš bolševizmą yra tauriausias iš visų istorinių žygių, kada nors nukreiptų prieš nekultūrą ir tiraniją. Kova vyksta su pasauliniu priešu. Mes įžengiame į naują epochą.

Lietuvių tauta didžiojoje mūsų amžiaus kovoje turi būti ypatingai solidari ir vieninga, atiduodama tinkamą duoklę vykstančiam kryžiaus žygiui, kuris jai grąžino laisvę.

Kartu ji turi atlikti ir savo vidinę sanaciją, apsivalydama ne tik nuo bolševizmo likučių su visais jo atributais, bet ir nuo tų ydų, kurios mūsų kraštą slėgė iki bolševikų vergijos ir su kuriomis lietuviai aktyvistai eilę metų turėjo kovoti.

Mūsų kelias — su Naująja Europa. Mūsų darbas — Naujajai Lietuvai.

Vokiečių armija nesulaikomai žygiuoja pirmyn

Paimtas Lvovas ir Liepoja. Prie Baltijos jūros pakraščio apsupta rusų divizija

VYR. VOKIEČIŲ KARIUOMENĖS VADOVYBĖS PRANEŠIMAS

Fiurerio Generalinis Štabas. VI. 30. ELTA. Vyriausioji vokiečių kariuomenės vadovybė praneša: Kaip jau atskira žinia buvo pranešta, Galicijoje žygiuojanti mūsų kariuomenė paėmė Lvovą. Kariuomenės fronto viduryje buvo glaudžiau sutrauktas ratas aplink apsuptas Sovietų Rusijos armijas. Šiaurės sparnas persekioja priešą. Pajūryje paimta Liepoja.

Jūros kare su Didžiąja Britanija povandeniniai laivai, kurie vėl puolė birželio 29 d. kariuomenės vadovybės pranešime paminėtus priešo konvojus, vėl nuskandino penkis bendros 25.400 tonų talpos laivus, jų tarpe vieną pagalbinį kreiserį. Tuo būdu šitų povandeninių laivų veiksmais buvo nuskandinta 96.100 tonų talpos laivų. Kovos lėktuvai praėjusią naktį prie Great Yarmoutho nuskandino tris lydimus prekybos laivus, bendros 23.000 tonų talpos, jų tarpe vieną didelį transporto laivą. Daugiau puolimų iš oro praėjusią naktį buvo nukreipta prieš Humberio uosto įrengimus. Naktį į birželio 30 d. priešas numetė sprogstamųjų ir padegamųjų bombų į šiaurės Vokietijos pajūrio sritį, daugiausia į Hamburgo ir Bremeno gyvenamus kvartalus. Yra užmuštų ir sužeistų civilinių gyventojų tarpe. Daug namų buvo sužalota. Naktiniai naikintuvai ir zenitinė artilerija sėkmingai veikė, atremdama britų puolimus iš oro. Buvo numušta 13 puolančių britų kovos lėktuvų.

Per kovas Rytuose pasižymėjo vieno greitųjų junginių viršininkas pulkininkas Holmas, vieno pėstininkų pulko vadas pulkininkas Weberis, vieno žvalgybos dalinio leitenantas Florentas, vieno kalnų šaulių pulko viršila Beraueris ir vieno pėstininkų pulko grandinis Hasse, kurie parodė didelę drąsą. Skandinant du sovietų naikintuvus ir vieną povandeninį laivą, pasižymėjo vyresnysis jūrų leitenantas Wuppermannas, kuris vadovavo greitųjų laivų grupei, taip pat vyresnysis jūrų leitenantas Albertas Muelleris, jūrų leitenantas Weberis ir jūrų leitenantas Haagas, kurie vadovavo greitiesiems laivams. Per sėkmingas kovas Rytuose pasižymėjo keli zenitinės artilerijos junginiai.

PRANEŠIMAI IŠ RYTŲ FRONTO

Berlynas. VI. 30. ELTA. Iš karinių sluoksnių DNB agentūrai buvo pareikšta, jog iš vakar paskelbtų atskirų pranešimų ir iš šios dienos vokiečių kariuomenės vyriausiosios vadovybės pranešimo matyti, kad vokiečių kariuomenė Rytų fronte, pradėjusi žygį birželio 22 d., įsiveržė į baigtas telkti sovietų armijas. Rezultatas buvo tas, kad sovietų armijos niekur negalėjo sulaikyti vokiečių žygiavimo į priekį ir iš dalies jau turėjo kovoti dėl savo egzistencijos. Kovos erdvėje tarp Karpatų ir Baltijos jūros ypatingai išsiskiria dvi sritys. Sieną tarp jų sudaro plačiosios Pripetės pelkės. Fronto ruože tarp Karpatų ir Pripetės pelkių jau pirmą dieną po atkaklaus mūšio buvo pralaužti modernūs sienos sustiprinimai. Vokiečių kariuomenė, vis žygiuodama į priekį, ėmė smarkiai spausti Lvovą iš šiaurės vakarų ir iš šiaurės. Šiandien buvo pranešta, kad jis paimtas. Tuo pat metu vienas grėsmingas kylys iš pietų rytų nuo Liublino veržiasi per Lucką į rytus. Šito veržimosi gausūs priešo priešpuoliai sulaikyti negali.

Berlynas. VII. 1. ELTA. Birželio 29 d., kaip DNB praneša, rytų fronto šiaurės sparne vokiečių kovos eskadrilių smūgiai daugiausia buvo nukreipti į besitraukiančius į rytus sovietų kariuomenės dalinius, kurie iš Baltijos kraštų traukė į pačią Rusiją. Nedaugelyje čia esamų didesniųjų kelių per šimtus kilometrų nusidrėkė sovietų motorizuotos dalys, artilerija ir pėstininkai, besistengiantieji pasprukti nuo vokiečių. Vokiečių smingantieji kovos lėktuvai be paliovos apmėto besitraukiančius rusus bombomis ir apšaudo iš kulkosvaidžių. Didelis automobilių ir patrankų kiekis sunaikinti, keliai suardyti. Priešas čia turi didelių nuostolių. Geležinkeliai šioje srityje vokiečių bombų yra suardyti ir padaryti netinkamais naudotis. Vokiečių bombos pataikė į daugelį kelyje esančių traukinių. Vienas šių traukinių buvo nuverstas nuo bėgių.

Berlynas. VII. 1. ELTA. Šiandien į šiaurės rytus nuo Lvovo, kaip DNB praneša, vokiečių lėktuvai smarkiai puolė sovietų aerodromus. 14 sovietų lėktuvų buvo sunaikinti ant žemės, daugelis buvo apgadinta. Grįždami, vokiečių lėktuvai puolė sovietų kariuomenės stovyklas ir automobilių voras. Kolonose kilo gaisrų. Sovietų naikintuvai bandė pulti vokiečių kovos lėktuvus, tačiau greitai buvo priversti pranykti. Du iš puolančių sovietų lėktuvų buvo numušti.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Besistūmėdama į priekį Lucko srityje, viena pėstininkų divizija birželio 26 d. peržengė Styrą. Divizijos vadas pats surado persikelti tinkamą vietą. Upės rytiniame krante buvo įsitvirtinusios nepaprastai stiprios sovietų kariuomenės pajėgos. Divizijos avangardiniams daliniams pavyko prasimušti pro taiklią priešo ugnį į vakarinį Styro krantą. Vokiečių šauliams dar besišaudant su sovietų kareiviais, atvyko divizijos vadas pasižiūrėti vietoje karo veiksmų eigos. Vokiečių kareivių smogiamasis būrys, artilerijos saugomas, perplaukė upę ir, nežiūrint į smarkų rusų pasipriešinimą, įrengė rytiniame upės krante nedidelį karinį tiltą. Tuo pat metu priešo akivaizdoje generolas nuvyko keletą kilometrų toliau prieš upės tėkmę, kad surastų dar keletą brastų. Vadovaudamasis savo stebėjimais ir žvalgų surinktais duomenimis, jis davė pėstininkams įsakymą persikelti per upę ir nurodė vėliau pionieriams, kur pastatyti tiltą.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Bolševikų karinių oro pajėgų mėginimai sulaikyti vokiečių kariuomenės dalinių slinkimą pirmyn Ukrainos fronte nepavyko ir birželio 29 dieną, kai vokiečių naikintuvai bolševikus puolė žaibo greitumu. Tuo metu, kai sovietų lėktuvai, zenitinės artilerijos ugnies ir kulkosvaidžių šaudymo išgąsdinti, vis dar tebeskraidė aplink kariuomenės dalinius, staiga pasirodė 5 „Messerschmidto" tipo naikintuvai. Tai, kas čia dabar įvyko, truko vos keletą minučių. Vokiečių naikintuvai atūžė su didžiausia jėga ir puolė sovietų lėktuvus, kurie mėgino pasprukti, darydami vingius ir skrisdami kiekvienas sau. Naikintuvų patrankų ir kulkosvaidžių apšaudyti, 3 Martino tipo bombonešiai degdami krito žemyn. Tuo pat metu kitas vokiečių naikintuvas numušė dar vieną Martino tipo bombonešį, o po pusės minutės buvo sunaikintas penktas iš eilės sovietų lėktuvas. Trijų šimtų metrų aukštumoje užsidegė šeštasis sovietų lėktuvas. Matyt, buvo pataikyta tiesiai į jo benzino rezervuarą. Numušus šiuos šešis sovietų bombonešius, nustojo priešintis ir pasitraukė atgal vienas pamiškėje buvęs ir smarkiai gynęsis sovietų kariuomenės vienetas. Matyt, bolševikai iš tų bombonešių laukė didelės paramos.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Vokiečių kariuomenės vadovybė praneša iš Fiurerio vyriausiojo štabo, kad šiandien vokiečių kariuomenės daliniai paėmė Lvovą. Nuo pat 4,20 val. ant Lvovo tvirtovės plevėsuoja Vokietijos Reicho vėliava.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Per Lietuvą ir Latviją šiaurės kryptimi puolančioji vokiečių kariuomenė, DNB gautomis žiniomis, netoli Baltijos jūros pakraščio, apsupo vieną bolševikų diviziją. Ratas yra toks ankštas ir tvirtas, kad sovietų jėgų sunaikinimas yra užtikrintas.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Rava Ruskos srityje puolančios vokiečių kariuomenės dalys, kaip DNB patyrė, atkakliose kautynėse palaužė sovietų karinių pajėgų pasipriešinimą. Sunaikinta daugiau kaip šimtas sovietų šarvuočių. Be to, į vokiečių rankas pateko 42 naujos rusų 21 cm patrankos.

Berlynas. VI. 30. ELTA. Vokiečių zenitinės artilerijos vienetai, žygiuodami vis toliau į priekį, vėl parodė savo pajėgumą oro ir žemės kautynėse. Vienas pulkas, numušęs 25 sovietų lėktuvus, sunaikino, be to, dar iki birželio 27 d. 37 bolševikų tankus ir sudaužė tiesioginiai juos apšaudydamas, 27 betoninius sustiprinimus.

Numušė 500-jį lėktuvą

Berlynas. VII. 1. ELTA. Naikintuvų eskadrilės vadas majoras Trautloftas, kuris nepersenial numušė savo 500-jį priešo lėktuvą, kaip DNB praneša, vakar prie Daugavpilio turėjo vieną savo įspūdingiausiųjų oro mūšių. Šioje kovoje jis numušė, neturėdamas jokių nuostolių, 65 sovietų lėktuvų. Pats eskadrilės vadas majoras Trautloftas numušė tris priešo lėktuvus. Mūšis įvyko anksti rytą, kai bolševikai pradžioje pasirodė silpnesnėmis jėgomis. Šioje kovoje buvo numušti 25 priešo lėktuvai. Svarbiausioji kova tačiau įvyko vėliau, kai 40 priešo lėktuvų atskiromis, arti vieną kitą sekančiomis bangomis atskrido iš rytų. Užvirusioje kovoje visi 40 priešo lėktuvai labai trumpu laiku buvo numušti.

Prancūzija nutraukė diplomatinius santykius su Sovietų Rusija

Vichy. VI. 30. ELTA. Oficialus komunikatas, kuriame prancūzų vyriausybė praneša apie diplomatinių santykių su Sovietų Rusija nutraukimą, skamba šitaip: „Prancūzų vyriausybė, įsitikinusi, kad Sovietų Rusijos diplomatiniai ir konsuliariniai agentai Prancūzijoje varo viešajai tvarkai ir valstybės saugumui pavojingą darbą, nutarė diplomatinius santykius su Maskva nutraukti".

Prancūzijos ambasadoriui Maskvoje pavesta apie šitą nutarimą painformuoti sovietų vyriausybę, o Sovietų Rusijos ambasadorių Vichyje šiandien priešpiet apie tai painformavo ministerio pirmininko pavaduotojas ir užsienių reikalų ministeris admirolas Darlanas. Bus imtasi žygių, kad Sovietų Rusijos atstovybės Prancūzijoje ir Prancūzijos atstovybės Sovietų Rusijoje nariai galėtų sugrįžti į savo kraštus.

Vichy. VII. 1. ELTA. Ikišiolinis Sovietų Rusijos pasiuntinys Bogomolovas ir visas pasiuntinybės personalas šiandien iš Vichy išvyksta. Spėjama, kad visi išvykstantieji kol kas pasiliks Prancūzijos teritorijoje, kol Prancūzijos atstovybės nariai Maskvoje nebus išvykę iš Sovietų Sąjungos teritorijos.

Vichy. VII. 1. ELTA. Prancūzijos finansų ministeris įsakė tuojau uždėti draudimą visiems Sovietų Rusijos turtams Prancūzijoje.

Sudarytas Sovietų Sąjungos gynybos komitetas

Komiteto pirmininku paskirtas Stalinas, pavaduotoju – Molotovas

Stockholmas. VII. 1. ELTA. Aukščiausiosios Sovietų Sąjungos Tarybos prezidiumas, komunistų partijos centro komitetas ir komisarų taryba, kaip Maskvos telegramų agentūra praneša, šiandien nutarė sudaryti valstybės gynybos komitetą. To komiteto pirmininku paskirtas Stalinas, jo pavaduotoju — Molotovas, nariai — Vorošilovas, Malenkovas ir Berija. Šis komitetas paimsiąs visą valdžią į savo rankas.

CRIPPSO PAREIŠKIMAS MOLOTOVUI

Amsterdamas. VI. 30. ELTA. Anglų radio žiniomis, Anglijos pasiuntinys Maskvoje sir Stafford Crippsas, kalbėdamasis drauge su anglų misijos nariais su Molotovu, pasakė kalbą, kurioje jis pažymėjo tos misijos pasiryžimą visais reikalais bendradarbiauti su sovietų vyriausybe. Didžioji Britanija esanti tvirtai pasiryžusi kovoti išvien su Sovietų Rusija.

Kaip buvo paimta Lietuvos Brastos tvirtovė

BERLYNAS. VI-29. ELTA. Vienas karo apžvalgininkas apie tvirtovės miesto Lietuvos Brastos paėmimą agentūrai DNB praneša:

Palei visą savo vakarų sieną bolševikai buvo pastatę gynimosi sutvirtinimo liniją, kurioje senoji Rusijos Brastos tvirtovė buvo vienas iš tvirčiausių kampinių ramsčių. Lietuvos Brastos miestas, kuris 1917 metais buvo vokiečių Rytų fronto štabo buveinė, yra viena iš moderniausių tvirtovių. Prieš pat miestą ant Bugo upės kranto esanti ir perėjimus per upę sauganti citadelė susideda iš keturių salų, kurių vidurinė sudaro jos branduolį. Iš viso citadelė užima keturių kvadratinių kilometrų plotą. Puolant citadelę, prieš akis stovi labai sunkus uždavinys. Pavykus persikelti per Bugo upę, kitame tos upės krante reikia kovoti dėl kiekvienos salos atskirai, o tas salas jungiančius kelius labai lengvai galima sunaikinti. Be to, visur yra krūmų, virš kurių kyšo medžių viršūnės. Toje vietoje yra daugybė nepastebimų kelių, labai apsunkinančių orientuotis ir suteikiančių didelių galimumų gausiems iš medžių atsišaudantiems kareiviams. Tose salose yra daug sutvirtinimų bokštelių ir įtvirtintų šarvuočių. Įsiveržimą į citadelę apsunkina gausios ir sumaniai įrengtos kliūtys. Išmūryti nedideli apkasai priverčia puolėją kovoti dėl kiekvieno žemės metro. Mūsų kareiviai, kurie puolė citadelę, savo uždavinį atliko drąsiai ir nepaprastai narsiai. Pirmosiomis ryto valandomis lengvai užėmusios geležinkelio tiltą per Bugą ir persikėlusios per upę, smogiamosios dalys tučtuojau įsiveržė į tris kraštines citadelės salas, kurias po kelių valandų ir paėmė. Atskiros grupės įsiveržė ir į viduriniąją salą, citadelės centrą. Priešas, kaip vėliau paaiškėjo, turėjo iš viso dvi divizijas ir buvo čia dar gana stiprus. Jam net pavyko kai kuriuos mūsų kareivius pusantros dienos išlaikyti apsuptus. Nepaisant nepaprastai smarkaus apšaudymo, birželio 22 dienos rytą citadelės branduolys vis dar galėjo gintis, nes jo kazematai buvo labai giliai žemėje. Birželio 24 d. vakare Lietuvos Brastos tvirtovės centras buvo užimtas. Prieš tai atsišaukimo lapeliais ir garsintuvais kareiviai buvo raginami pasiduoti. Todėl tam tikras jų skaičius ir pasidavė. Jie perplaukė Bugą į vokiečių pusę.

Jie papasakojo, kad citadelės vidurinėje dalyje buvo įrengta GPU centrinė, kurios komisarai su revolveriais rankose vertė kovoti kiekvieną kareivį. Artilerijos ugnis, šturminių patrankų puolimas ir mūsų pėstininkų atkaklumas palaužė citadelės įgulos priešinimąsi.

Lietuvos Brasta, pats miestas ir citadelė, yra vokiečių rankose. Tuo būdu tas korpusas, kuris ir išorinius citadelės sutvirtinimus užėmė ir kuris yra dabar savo abiem sparnais pasistūmėjęs jau toli į rytus, atliko naują garbingą žygį. Lygiai taip pat, kaip rudoji Fiurerio armija išnaikino bolševizmą Vokietijoje, taip dabar jo pilkoji armija išnaikins komunistinį pasaulinį marą.

Ukrainai džiaugsmingai sutinka vokiečių kariuomenę

Užimtos vietovės pasipuošia tautinėmis ir reicho vėliavomis

Berlynas. VI. 30. ELTA. Apie vokiečių kariuomenės įžygiavimą į Ukrainos teritoriją DNB gauna pranešimų, kurių viename sakoma: Nedideliame vokiečių kariuomenės užimtame Ukrainos miestelyje tarp skurdžių susmukusių namų stovi puikus Lenino paminklas ant marmuro papėdės. Vokiečių kariuomenei atžygiavus, gyventojai su plaktukais ir kirviais puolė daužyti paminklo, kuris subyrėjo į tūkstančius skeveldrų. Vokiečių kariuomenei besiartinant, ukrainai telkėsi į būrius. Dabar jie dėvi geltonai mėlynus raikščius (Ukrainos spalvos) ir padeda vokiečių kareiviams. Jie taiso kaimų gatves ir kelius, užlygindami gilesnes duobes. Vieną rusų paliktą šarvuotį jie pataisė ir perdavė vokiečiams, taip pat pranešė, kad surado didesnį amunicijos sandėlį. Moterys ir vaikai stovi pakelėse ir siūlo kareiviams tai, ką turi: pieno ir arbatos, baltos duonos ir gabalėlį lašinių. Daugelyje kaimų vokiečiams pasitikti buvo pastatyti garbės vartai, kuriuos greta Ukrainos vėliavų puošia vėliavos su svastika.

Anglija pažeidė Ispanijos teritoriją

ISPANIJA DĖL TO PAREIŠKUSI GRIEŽČIAUSIĄ PROTESTĄ

MADRIDAS. VI-30. ELTA. Prieš kurį laiką Algechirase buvo pastebėti iš Gibraltaro atskrendą anglų lėktuvai, kurie neabejotinai atlikinėjo žvalgybos skridimus ties Ispanijos teritorija. Pasikartojus tokiems skridimams, buvo aiškiai nustatytas Ispanijos teritorijos pažeidimas. Kuomet skrendant anglų žvalgybos lėktuvui ties Ispanijos teritorija, ispanų zenitinė artilerija jį apšaudė ir jis, matyti, sužalotas, buvo priverstas grįžti atgal, anglų zenitinė artilerija Gibraltare pradėjo staiga šaudyti, apšaudydama ispanų zenitinės artilerijos postovius. Ispanų baterijos atsiliepė į ugnį. Ispanų vyriausybė dėl tų incidentų pareiškė griežčiausią protestą.

ANGLIJA SUTIKO APRŪPINTI ISPANIJĄ VARIKLIAMS BŪTINOMIS MEDŽIAGOMIS

Madridas. VII. 1. ELTA. Po ilgesnių derybų tarp Ispanijos vyriausybės ir britų ambasados, Anglija pareiškė savo sutikimą ir toliau ligšiolinėse ribose aprūpinti Ispaniją varikliams būtinomis medžiagomis. Ryšium su priešsovietinėmis manifestacijomis iš anglų pusės pareikšti grasinimai imtis represijų dėl to netenka savo reikšmės.

MIRĖ IGNAS PADEREVSKIS

New Yorkas, VI. 30. ELTA. Buvęs Lenkijos ministeris pirmininkas ir žymus pianistas Ignas Paderevskis sekmadienį mirė viename New Yorko viešbutyje, vieną savaitę sirgęs, eidamas 82 amžiaus metus.

Amerika nuo liepos 1 d. šauks į kariuomenę apie 1 mil. vyrų

Vašingtonas, VI. 30. ELTA. Prezidentas Rooseveltas vakar pasirašė eilę karinių įsakymų. Tarp kitko šiais įsakymais įgalinama Jungtinių Valstybių valdžia nuo liepos 1 d. pašaukti į kariuomenę 900 tūkstančių vyrų, taigi 100 tūkstančių daugiau negu buvo pašaukta pereitais metais.

New Yorkas, VI. 30. E. „Associated Press" praneša iš Sydnejo, kad vietinė observatorija naktį į pirmadienį nustatė keturis didelius žemės drebėjimus Australijoje.

ŽINIOS IŠ FRONTŲ

BERLYNAS. VI-30. ELTA. Kaip jau vakar pranešta, vokiečių povandeniniai laivai šiaurinėje Atlanto dalyje nuskandino britų laivų bendros 71.700 tonų talpos, be to, nuskandino dar penkis kitus britų laivus, bendros 25.400 tonų talpos. Tarp tų laivų yra vienas sunkusis ginkluotas pagalbinis kreiseris. Tuo būdu, kartu su paskutinėmis dienomis vokiečių povandeninių laivų nuskandintais britų prekybos laivais, britų nuostoliai siekia 96.100 tonų.

BERLYNAS. VI-30. ELTA. DNB žiniomis, pereitą naktį jūroje prie Anglijos rytų krantų vokiečių lėktuvai nuskandino daug britų laivų. Apie 100 kilometrų į šiaurę nuo Great-Yormouth vienas vokiečių lėktuvas, skrisdamas visai žemai numetė bombų į vieną britų kariuomenės transporto laivą 10—12 brt. Laivas buvo tiek sugadintas, kad reikia jį laikyti sunaikintu. Tame pat jūros plote prekinis laivas 10 tūkstančių tonų taip pat buvo smarkiai apgadintas dviejų į jį pataikiusių bombų. Trečioji bomba pataikė į laivo vidurį ir jis tiek apiro, kad po kelių minučių nuskendo. Kitas prekinis laivas 15 šimtų brt. į šiaurę nuo Greet-Yormouth taip pat buvo bombos paskandintas. Ketvirtasis prekinis laivas 5 tūkstančių tonų taip pat buvo smarkiai apgadintas.

BERLYNAS. VI-30. ELTA. Dėl stipraus vokiečių ir italų gynimosi britų lėktuvų Šiaurės Afrikos uostų puolimai nedavė rezultatų. Atnaujinti britų mėginimai pulti Tripolio uosto įrengimus ir laivus ir numesti į juos bombų nepavyko. Kai kurios bombos nukrito į vandenį arba į tuščias vietas. Viena bomba pataikė į vieną vietinių gyventojų sodybą. Buvo sugriauta vieni arabų maldos namai.

BERLYNAS. VI-30. ELTA. Naktį į birželio 30 dieną paskiri priešo lėktuvai, išsklaidyti vokiečių zenitinės artilerijos, buvo atskridę į Vokiečių įlanką ir Šiaurinėje Vokietijoje bombardavo gyvenamus kvartalus ir ligonines. Ligoninės šviesią naktį buvo aiškiai matomos. Jų tarpe yra viena vaikų ligoninė. Tam tikras skaičius vaikų nuo 6 iki 10 metų amžiaus buvo sunkiai sužeistas. Priešlėktuvinės apsaugos ir vaikų prižiūrėtojų drąsos dėka prasidedantis gaisras buvo greitai užgesintas ir didesnio skaičiaus aukų buvo išvengta. Kitoje ligoninėje britų lakūnai taikė į gailestingųjų seserų gyvenamą namą, kuris taip pat buvo pažymėtas raudonuoju kryžiumi. Šviesią naktį net ir iš didelio aukščio galima buvo pažinti, kad tai yra ligoninės pastatas. Kad tai britų lakūnai darė tyčia neabejotina, nes arti šių ligoninių nėra jokių karinių arba pramonės tikslų.

Helsinkis. VI. 30. ELTA. Vyriausybės žinių centrinė šiandien papildomai praneša apie vakarykštį suomių teritorijos puolimą. Be jau praneštų puolimų, priešo lėktuvai puolė Halliko, Perlio, Salo, Tammisaario, Hiičio, Siuntio, Portijos, Pernioės, Haminos, Kvuvolos, Karhulos, Heinaevaaros ir Mulo vietoves ir numetė bombų. Vienas žmogus užmuštas ir daug sužeistų. Vienas gyvenamasis namas sudegintas, apie 20 apgriauta.

Paimta Mintauja

Berlynas. VII. 1. ELTA. Apie Mintaujos paėmimą (Mintauja yra apie 40 km nuo Rygos) DNB štai ką praneša: Vokiečių kariuomenės daliniai jau besiartindami prie miesto visus rado iš miesto išbėgusių gyventojų, kurie jau kelias dienas, bijodami bolševikų, slapstėsi apylinkėse. Jie pasakoja, kad jau savaitė kaip jie yra nevalgę. Krašte viešpatavęs bolševikų teroras. Ypatingai žiauriai bolševikai elgėsi Mintaujos apylinkėse, kuri yra viena iš turtingiausių Latvijoje. Visa, ką gyventojai turėjo geresnio ir brangesnio, bolševikai pagrobė. Ūkininkai turėjo keturias dienas savaitėje dirbti bolševikų kariniams sustiprinimams. Moterys ir vyrai nuo 18 iki 55 metų turėjo dirbti be užmokesčio. Darbininkai prie bolševikų taip pat turėjo sunkesnes sąlygas negu pirmiau. Jų darbo diena buvo 14 — 16 valandų. Apleisti vietą buvo draudžiama, kitaip grėsė treji metai kalėjimas. Gerai gyveno patys komunistai, kurie, besiartinant vokiečiams, pabėgo.

Berlynas. VII. 1. ELTA. DNB praneša, kad paėmus Kobriną į vokiečių rankas pateko 20 patrankų ir 50 kulkosvaidžių.

Berlynas. VII. 1. ELTA. DNB praneša, kad bavariečių kalnų kareivių padalinys rankinėmis granatomis sunaikino 100 sovietų rusų tankų ir paėmė 50 patrankų.

Berlynas. VII. 1. E. DNB žiniomis, vokiečių smingamieji kovos lėktuvai birželio 29 dieną ties Solumu puolė vieną britų laivą naikintuvą ir tiksliais pataikymais jį padegė.

TALINE MASIŠKAI ŠAUDOMI ESTAI

Stokholmas. VII. 1. ELTA. „Svenska Morgenbladet" praneša iš Talino apie masinį estų sušaudymą. Estai bolševikų šaudomi ryšium su kratomis, kurių metu ieškoma tariamai paslėptų ginklų. Toliau švedų laikraštis rašo, kad sovietai suorganizavo vieną latvių amazonių pulką, kuris taip pat dalyvaus kare.

Stalino „saulė" užgeso

1.

Iš Kauno, kažkur į Zarasus, į Daugpilį bėga plentas. O tą plentą iš abiejų pusių aplipęs Kauno priemiestis — kaimas. Kaime mes tik kelios lietuviškos šeimos, o visi kiti — katiušų tėvai, broliai, seserys ir jų giminaičiai — rusai.

Atsimenu, tai buvo praėjusių metų birželio 15. — Tas klaikus ir prakeiktas šeštadienis. Tada su savo tarškančiais tankais per kaimą į Kauną lėkė „vaduotojai", „nenugalimosios" armijos mišrainė — kalmukai, kazachai, uzbekai. Kaimas siuto iš džiaugsmo. Jis apstojo alkanus, išgeltusius, apdriskusius ir užguitus „laisvosios" tėvynės vergus ir visiems šaukė, kad prasidėjo jų diena. Kaimo rusai — seni ir jauni — iš kailio nėrėsi. Mes, keli lietuviai, grįžome iš miesto apstulbę ir visoj dūšioj susikrimtę norėjome greičiau savo pastoges surasti, bet kaimo ruseliai mus sulaikydavo ant plento ir apiberdavo rėksmais:

— Vot, mes dabar jums tai parodysim!.. Dabar čia nebeliks nė vieno lietuvio!..

— Nebeliks nė vieno valdininko, nė vieno kunigo!..

— Pravilno... Čia dabar bus Rusija... — rėkė draugė Sonia, apsikabinusi kažkokio kazacho pečius...

Mes, sukandę dantis, padaržiais, pro namų kampus, sodų užtvoriais bėgome į namus ir čia kentėme, klausydami klaikų rėksmą ant plento, gniaužomų rusaičių cypimą...

2.

Dar kelios dienos. Visas kaimas pirmasis pasikėlė su raudonomis skaromis, su vaikais ir seniais, pasikėlė pirmasis plaukti į Vileišio aikštės mitingą. Kaimas plaukė su „Jėsli zavtra vaina...", „Tri tankisti" ir jau pačioj miesto pradžioj susijungė su šukų fabriko žydeliais.

Kaimas karaliavo. Gąsdino mus, lietuvius, bėgiojo po mūsų trobas, nešiojo kažkokius sąrašus, rinko pinigus, liepė, įsakinėjo kuo daugiausia aukoti, o paskui iš tų rinkliavų pionieriai ir komjaunuoliai pirkosi raudonus raikščius, vėliavas, žvaigždutes, „tėvo" ir „mokytojo" paveikslus, badė mus pirštais, kniaukė kačių muzikomis ir lietuvius vadino reakcionieriais...

Pavakariais į kaimą traukdavo raudonarmiečiai ir čia su Soniomis, Katiušomis, Aksenėmis ir Manėmis praleisdavo vasaros, rudens ir žiemos naktis... Prie dažno namelio kiuksojo taksiukas su raidėmis ant uodegos KAM. Mes, kurie mylėjome Lietuvą ir jai šį tą davėm, į kaimą brisdavom pėsti, o mūsų kaimynai ruseliai važinėdavosi lietuviškomis kariškomis mašinomis, aptaškydavo mus purvais ir mesdavo nuo plento į pagriovius.

Kaimas tuko ir augo. Kiekvienoj šeimoj dygo pionieriai ir komjaunuoliai, dygo valdininkai ir prižiūrėtojai, iš tų šeimų ėjo savanoriais į raudonąją Vilniaus karo mokyklą.

Mes buvome kaip surišti paukščiai. Kur eidavom, mus sekdavo paskui; ateidavo kas nors pas mus, kaimo komjaunimas staipydavosi aplink langus ir klausydavos...

Kaimas buvo uolus ir judrus, bėginėjo į miestą, gyrėsi, kad turi draugų GPU namuose... Netrukus pradėjo mergaitės tekėti už raudonarmiečių. Kaimas pasidarė labai drąsus ir įžūlus, rodė į mus pirštais ir sakė, kad reikia kai kuriuos „išvalyti"...

3.

Ir vėl, lygiai po metų, toks pats siaubingas šeštadienis — š. m. birželio 14. Tik dar klaikesnis ir baisesnis. Uniformuoti GPU gangsteriai siautėjo po Kauno gatves, priemiesčius ir kaimus, grobstė klykiančias moteris ir vaikus, gaudė iš pykčio ir baimės įraudusius vyrus — mėtė į sunkvežimius sveikiausią Lietuvos kraują ir kūną. Vežė kažkur į Šančių lagerius, norėjo išvežti visą Lietuvą, visus miestus ir beržeiiais pakvipusius lietuviškus kaimus...

Kai plente kur nors dundėjo mašina, mes drebėjom ir dvasioj linkdavom, sužviegdavo sirena, mes sulaikydavom kvapą ir laukdavom, ar nepabildens kas nors į mūsų duris...

O kaimas dūko. Tomis dienomis kaimas rinkosi prie plento su rėksmu ir švitėjimu. Plojo sunkvežimiams, kuriuose važiavo mūsų broliai ir seserys į Rusijos prarają... Mes bijojom eiti plentu į miestą, bijojom iš savo kambario išeiti arba visai nedrįsdavom grįžti namo ir miegojom kur niekas nežinojo: rugiuose, po tiltu, priželusiame griovyje, apleistose pirtyse, daržinėse... Mes tylėjome, meldėmės ir kartu keikėme melagingiausią pasaulio niekšą — „tėvą" Staliną, keikėme ir grūmojome jam už tą kruviniausią Lietuvos išgėdinimą...

Mes, kaip ir visa Lietuva, skendome agonijoj. Tik mūsų vilties likučiai dar kažkur klajojo ir mes laukėme, laukėme... Mes laukėme ko nors greitai ir staiga, kad ir pačio baisiausio, bet kad tik greitai, kad tik kaip nors išsigelbėtume...

O kaimas rėkė:

— Mes jus visus išvešim, čia nė vieno lietuvio nebeliks!...

4.

Tas sekmadienis mus išmetė iš lovos. Ne, tai ne sekmadienis, bet Velykų prisikėlimo rytmetis. Kauno aerodrome krito bombos, čia pat mūsų pašonėj trenksmingai atsakinėjo prieštankiniai pabūklai. Taip, mes visi pajutom, kad tai Velykų rytmečio būbnai, kurie skelbė ateinantį prisikėlimą. O dūmai, kurie vertėsi kitame miesto šone, mums atrodė kaip smilkalas laisvės altoriui...

— Ir pagaliau... Pagaliau, ačiū Dievui... — atsikvėpėme mes visa širdies platybe. Širdis krūtinėj nebetelpa, žodžiai nutrūksta, mes, lietuviai, bėgame vienas prie kito, spaudžiame rankas, bet sakinio nebesulipdome, mes kaip maži vaikai... Ir viskas dabar taip aišku... Nuo krūtinės rieda sunkūs akmenys, siela staiga sveiksta iš savo žiaurios ligos...

Kaimas jau išsigando. Bėginėja vieni pas kitus, dar raminasi ir apsigaudinėja — tai dar tik manievrai, sako. Tačiau aktingesnieji komjaunuoliai pina ryšulius, kiti verkia, kinkosi arklius ir graudžiomis akimis žvalgosi Jonavos linkui...

Kaimas jau lekia. Kaimas bėga kaip padūkęs. O mes savo dvasioj tik klykiam iš džiaugsmo ir plojam...

5.

Pirmadienį raudonieji „vaduotojai" ir žydai užkemša visą plentą. Bėga ir bėga. Čia nebesutelpa, veržiasi į daržus ir pievas, traukia laukais į Jonavą, į Ukmergę. Mūsų džiaugsmas veržiasi per kraštus. Bet staiga nuo plento kažkas atbėga mirtinai išsigandęs ir šaukia mums:

— Ko jūs čia laukiate, bėkim!.. Atsitraukdami raudonarmiečiai lietuvius šaudo!..

Mus pagauna siaubas. Tikrai, dar vienas atbėgo ir tvirtina pats matęs: kažkas raudonarmiečiams parodė lietuvių namelį, šie į jį supuolė, iš ten išplėšė tris vyrus, nuvedė prie vieno berželio ir sušaudė... Likusių kaimelio rusų veidai švinta, pakuždomis jie raminasi, ir greitai pradeda mus gąsdinti:

— Palaukite, sovietai dar nepasiduos, na, pamatysite, jie sugrįš ir vėl atsiims Kauną...

Tačiau mes nieko nebeklausome. Viską pametame, nes ir mūsų kaimynai mums baisūs darosi. Bėgame į laukus slapčiomis ir po vieną, išsislapstome po rugius ir krūmų šešėlius, su pakilusia širdimi klausome mūsų partizanų traškėjimą Kaune ir praleidžiame naktį po dangumi...

Kitą dieną kaimas tylus tylutėlis. Praslenka keli bailūs Stalino kariai, puola prie šulinių, užsigeria, kažkas juos iš pievų apšaudo... Mes palengva grįžtame prie plento...

Saulė linksta į vakarus — tokia tyli ir motiniška. Pro berželių skaras plevena vėjas toks geras ir lietuviškas... Iš Kauno atlekia sunkvežimis su lietuviška vėliava ir partizanais. Iš sunkvežimio balsas:

— Tegyvuoja Lietuva! Nieko nebijokit... Stalino saulė jau išbėgo velniui šviesti...

Netrukus pasirodo žalsvai mėlyni vokiečių kariai.

Kritę partizanai

Iki 27 birželio užregistruotų žuvusių partizanų skaičius tik Kaune toli prašoko šimtą. Kritusiųjų sąraše turime 110 pavardžių, o kur dar visi tie, apie kuriuos nepavyko gauti žinių. Daugybė šeimų dar vis ieško dingusių sūnų, vyrų, brolių. 70 kapų išdygo Kauno kapinėse. Kiti palaidoti Šančiuose, Panemunėje, A. Fredoje, Aleksote.

Į herojų eiles stojo geriausieji, atspariausieji lietuviai — buvę šauliai, savanoriai, skautai, politiniai kaliniai; studentai, moksleiviai, darbininkai, įvairūs tarnautojai. Iš lig šiol surinktų žinių žuvusiųjų partizanų skaičiuje turime du inžinierius — universiteto lektorių Juozą Milvydą ir Kazį Matulį, studentus — Antaną Norkūną, Povilą Vaškeli, Andrių Radvilą, Antaną Gurevičių (tris paskutiniuosius žiauriai raudonųjų subadytus), eilę gimnazistų, bet visų didžiausiąją kritusiųjų dalį sudaro mūsų darbininkai. Jie saugojo sandėlius, geležinkelius, gynė visa, ką tik „darbo žmonių valdžios gyvuliška kariuomenė bandė sunaikinti. Tai ir yra charakteringas, visų vertingiausias istorinis dokumentas. Net tie, apie kuriuos per metus buvo daugiausia kalbama ir kuriems buvo daugiausia žadama, skaudžiausiai apsivylę, pirmieji savo galvas padėjo.

Daugiausia partizanų žuvo Aleksote ir Šančiuose. Vieni sušaudyti, kiti subadyti durtuvais, peiliais. Aukų aukos dėl tėvynės, dėl kultūros. Vis tai mūsų gražiausias jaunimas — nuo 15 iki 40 metų amžiaus, didžiausia dalis — nuo 18 iki 25 metų. Liko jaunos žmonos, maži vaikai, senos motinos. Susiduriame su tragiškiausia laisvės kovų puse, tačiau tenka stebėtis ištvermingomis, nors palaužtomis, herojų šeimomis. Nustebino senutė motina, kuri sužinojusi, kad žuvo sūnus, nelaužė sau rankų, o susikaupė ir giliu žvilgsniu tarė: „Tokį sūnų paaukojau, ne, negaila, perdaug, žmogžudžiai, jie mus iškankino, išžudė"...

Surinkime partizanų kovų medžiagą

Partizaninės kovos Kaune š. m. birželio 23—25 d. d. charakteringos spontaniškumu. Buvo veikiama mažais būreliais, atsitiktinai susidariusiais. Kovos uždaviniai dažnai čia pat vietoje buvo pačių kovotojų sau užsiduodami ir įvykdomi. Kovų metu susidariusio Vietinės Apsaugos Štabo operatyviniai nurodymai ne visuomet pasiekdavo kovotojus bei veikiančių partizanų būrių vadus.

Todėl kad brangi išsivadavimo kovų medžiaga nepražūtų, galėtų būti kiekvienu atveju panaudotina ir liktų vaizdžiu dokumentu būsimosioms kartoms, kaip lietuvių tauta brangina laisvę ir moka dėl jos kovoti, reikia ją tuojau surinkti, kol dar įspūdžiai, žmonės ir kovos draugų veidai nėra išblankę iš mūsų sąmonės ir atminties.

Birželio 30 d. 18 val. įvykusiame Vietinės Apsaugos Partizanų būrių vadų pasitarime sudaryta šiai istorinei medžiagai surinkti komisija.

Taip pat sudarytas ir Partizanų Biuras, kuris išduos dalyvavusiems kovose partizanams pažymėjimus už sugaištą laiką algai įmonėse gauti. Partizanų Biuro raštinė yra Maironio 30, b. 22 (kieme, priešais Lietuvos Banką), tel. nr. 26861. Darbo valandos 10—20.

Prašome visus buvusius kovotojus, tiek vadus, tiek eilinius partizanus, aprašyti savo veiklą ir drauge su turimais dokumentais pristatyti Partizanų Biurui arba siųsti tiesiog dienraščio „Į laisvę" redakcijai, Kaunas, Duonelaičio 24, tel. 21414, su užrašu: „Kovų Medžiagos Tvarkymo Komisijai".

Vietinės Apsaugos Štabo Kovų Medžiagos Tvarkymo Komisija

Vokiečių aviacijos smūgiai į Minsko geležinkelio liniją

Bolševikų kariniai transportai susprogdinami. Garvežiai išlekia į orą

Sekmadienio ypatinguose pranešimuose Führerio generalinio štabo vokiečių kariuomenės vyriausioji vadovybė davė daugybę žinių apie nuostabų vokiečių kariuomenės žygį didžiausiame pasaulio fronte, išlaisvinant Europą nuo žydiškai bolševikiškos pabaisos — Maskvos komunizmo. Čia mes įsidedame karo korespondento R. Ertzo birželio 30 d. pranešimą apie triuškinantį vokiečių aviacijos žygį Minsko rajone.

Diena iš dienos ruožas, kurį mes turime perskristi, ilgėja, kol mes pasiekiame priešo linijas. Kiekviena valanda žaibo greitumu besiveržią vokiečių kariuomenės junginiai laimi šimtus kvadratinių kilometrų. Nauji gaisrai mum rodo, kur priešas traukiasi.

Beveik monotoniškame vargonų ūžime burzgia puikiųjų Ju 88 motorai, kurie sunkiai pakrauti traukia šiaurės rytų kryptimi. Tolimame atstume skrenda pavienios grandys viena po kitos, švariai išsitiesusios išilgai geležinkelio liniją, kuri, po antros linijos sunaikinimo, beliko vienintelis geležinkelio sujungimas su Minsku. Teisingai buvo laukta, kad šita linija stipraus sovietų zenitinės artilerijos pasipriešinimo bus ginama. Todėl po trumpo laiko mums buvo pasiųsti geležiniai pasveikinimai, kurie, deja, mūsų pasiekti negalėjo.

Greitai transporto traukiniai, linijoje pašalinami. Atrodo ten penki, šeši ilgi prekiniai traukiniai, prisikimšę bolševikų kariuomenės, pilnu garu nuo mūsų pabėgti mėgina. Kitos grupės traukiasi prieš greitai žygiuojančius vokiečių šarvuočių dalinius. Tai pirmieji riebūs kąsniai mūsų neprisotinamiems Ju. Grandies priešakiniai lėktuvai, tuoj pat lekia prie pirmojo traukinio. Su pragariška sparta sminga jie žemyn į savo tikrą auką. Netoliese pastatyta zenitinė artilerija atidengia baisią ugnį, bet vis tiek krenta bomba po bombos žemyn. Daugelis metrų geležinkelių pabėgių ir pylimas sunaikintas. Daug dienų praeis, kol kas atremontuos; atgal grįžtančios vokiečių kariuomenės grupės paskirs tam laiko.

Garvežys gerai pataikytas bombos nubloškiamas tolyn nuo pylimo. Kiti toliau esą vagonai dega, o iš viso traukinio kaip skruzdėlynas veržiasi bolševikų kariuomenė ir bėga į tankiai prie geležinkelio linijos stovinčius namukus. Antras traukinys užvažiuoja ant pirmojo ir nušoka nuo bėgių. Beprotiškas sąmišis viešpatauja ten apačioje.

Pagaliau mūsų grandys pasisuka ir skrenda į mažą stotelę, kur ant šalutinių bėgių stovi prikrauti kiti transporto traukiniai. Dabar atsitinka kažkas, ko mes niekada nei sapne laukti negalėjome. Visi garvežiai sykiu palieka vagonus ir važiuoja pilna sparta iš stoties ligi šalutinių bėgių galo. Stipri nusiminimo ugnis apšaudo mus iš apačios. Juokingais vingiais šaudo mūsų artumoje. Kai kuriems lėktuvams lengvai pataikoma. Tai pragaro šokis. Dar viena bomba pasiunčiama žemyn. Ji pataiko į einantį garvežį. Ir čia greitai sprogsta garo katilas, ir nė vienos skiautelės sveikos nelieka.

Minutę truko puolimas, dar paskutinė grandis nebombardavo. Vis nauji daliniai bėga miestelin, ir paskutinė grandis paleidžia bombas tiesiai į šį širšių lizdą. Visur liepsnoja, ir milžiniškas dulkių debesis uždengia vietovę, kuri dabar yra tik šiukšlės, pelenai ir liepsnos. Prieš uždarytą geležinkelio barjerą mes paskutinę praskridimo akimirką matome dar vieną ilgą eilę prikrautų vagonų, kurie, rodosi, laukia barjerų pasikėlimo.

Mes jų laukimą sutrumpiname. Švari šūvių serija, — ir viskas liepsnose. Greit vėl dalinys susirenka, ir, nežiūrint dar stiprios ginamosios ugnies, pasukame. Kryptis — pietų vakarai. Pasisekimu dalinys gali būti pilnai patenkintas.

Minutę vėliau kryžmais perskrendame aerodromą, kurį vakar smarkiai puldami, sunaikinome. Ir iš čia atsisveikinimui susilaukėme paskutinės zenitinės artilerijos ugnies, bet taip pat be jokių pasekmių.

Bratislava. VI. 30. ELTA. Slovakų kariuomenės vadovybės birželio 30 d. pranešime, tarp kitko, sakoma, kad paėmusi daug pasienio sustiprinimų, slovakų kariuomenė plačiu frontu pralaužė priešo linijas ir žygiuoja toliau.

SAUGOKIME KULTŪROS PAMINKLUS

Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaiga prašo apskričių, valsčių, seniūnijų pareigūnus ir dvarų administratorius visomis galimomis priemonėmis saugoti nuo sunaikinimo paveikslus, stilinius baldus, knygas, farforo, porcelano, metalo ir kitų medžiagų meninius dirbinius. Ligi atskiro parėdymo Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaigos dvaruose suregistruotų kultūrinės, mokslinės, meninės, istorinės ir muziejinės reikšmės turinčių daiktų negalima išvežti, perkelti į kitą vietą, dovanoti, įkeisti ar kaip kitaip siaurinti jų valdymo teises. Registracijos ženklai turi būti palikti kaip buvę. Bet kokie sauvaliavimai šioje srityje bus baudžiami visu įstatymų griežtumu.

Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaiga

Pienocentro pranešimas

Visoms pieno perdirbimo bendrovėms ir kitiems suinteresuotiems asmenims ir įstaigoms pranešame:

1. Bendrovių valdybos ir pieninių personalas turi tuojau grįžti prie tiesioginio darbo. Trūkstamą bendrovių valdybų sąstatą — papildyti kandidatais arba eiliniais bendrovės nariais. Pieninių techninio personalo trūkumą papildyti kitais toje srityje dirbusiais darbininkais, pvz.: pienininkus turi pavaduoti jų padėjėjai, o kur jų nėra — vyresnieji darbininkai; buhalterius — sąskaitininkai ir pan.

2. Bendrovių valdybos arba pieninės personalas, prie pirmos progos, turi tuojau trumpai pranešti „Pienocentrui" apie savo įmonių, pieninių ir grietinės nugriebimo punktų padėtį šių žinių: a) išliko ar nukentėjo pieninės pastatai bei įrengimai ir koks reikalingas remontas, b) koks yra pieninės personalas ir koks jo trūkumas ir c) kiek ir kurių produktų turi pieninė.

Jei dėl vykstančio karo įmonės veikimas būtų sustabdytas, tai griebtis visų priemonių veikimą atstatyti ir saugoti jos turtą bei inventorių.

3. Visos bendrovių valdybos, turinčios durpynus arba galinčios juos išnuomoti, turi tuojau pradėti durpių kuro gamybą ko plačiausiu mastu, kad pagaminti ko daugiausia kuro ne tiktai savo, bet ir kaimyninių bendrovių reikalams, nes kuro aprūpinimo klausimas, kaip jau buvo Pienocentro anksčiau minėta, gali būti sunkiai išsprendžiamas.

4. Pienocentro monteriai, kurie yra komandiruoti, turi skubiai pranešti Pienocentrui apie savo buvimo vietą ir, negavę kitų direktyvų, turi tęsti savo pradėtą darbą. Dirbą arčiau Kauno prie mažiau skubių ir neatidėliotinų darbų bei prie šulinių gręžimo savo darbus turi nutraukti, pasirūpinti įrankių apsauga ir dėti pastangas grįžti Centran.

5. Ankstyvesni pieno perdirbimo bendrovių užsakymai pagalbinių gamybos medžiagų, atsarginių dalių ir kitų prekių, kai tik atsistatys susisiekimas, bus išpildyti. Bendrovės, baigiančios medžiagas naudoti, dėl kurių stokos grėstų pavojus įmonei sustoti, privalo t u o j a u apie tai pranešti Pienocentrui. Jų užsakymai bus pildomi b e e i l ė s.

6. Visas sviesto siuntas, adresuotas į Liepojaus šaldytuvus, prašome geležinkelių pareigūnus sustabdyti pakely ir peradresuoti į Kauną Pienocentrui, o kiaušinius, adresuotus į Maskvą ar Leningradą, grąžinti į išsiuntimo stotis.

PIENOCENTRAS

IEŠKANTIEMS DARBO

Kauno Miesto Darbo Birža praneša, kad reikalingi darbininkai: 100 moterų ir 60 vyrų. Neturintieji darbo prašomi kreiptis į Darbo biržą, Kipro Petrausko 16. Darbininkai kasdien registruojami ir skiriami į darbus nuo 8 iki 14 val.

VI. 29 d. pamečiau seną piniginę su pinigais „Aušros" kavinėj. Radusį prašau grąžinti už gerą atlyginimą.

Vilijampolė, Naujakurių 26 Činčikienei.

Svarbios informacinės žinios

PASKIRTAS VYR. FARMACIJOS VALDYBOS VILNIAUS KONTOROS VEDĖJAS

Vyriausioji Farmacijos Valdyba skiria **P e l a i t į S t a s į** Vilniaus Rajoninės Kontoros vedėju ir paveda jam tuojau perimti ir tvarkyti visas jos įstaigas ir jų turtą.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KOMUNALINIO BANKO SKYRIŲ VALDYTOJAMS

ĮSAKYMAS NR. 233.

Komunalinis Bankas nuo š. m. birželio mėn. 27 d. veikia normaliai.

Į s a k a u:

1) painformuoti visus skyrių klientus (įstaigas, organizacijas, turinčias atsiskaitymus ir einamąsias sąskaitas Komunalinio Banko Skyriuose), kad jie visas savo pajamas, kaip ir iki šiol kasdien neštų į savo sąskaitas Komunalinio Banko Skyriuose arba į Komunalinio Banko Skyrių sąskaitas Lietuvos Valstybiniam Banke. Visi piliečiai savo skolas Komunalinio Banko Skyriams turi mokėti nustatytais terminais.

2) painformuoti visus miesto gyventojus, kurie iki šiol mokėjo Banko Skyrių pajamų kasose nuomos mokesčius už butus ir negyvenamas patalpas, taip pat mokesčius už elektros energiją, vandentiekį, kanalizaciją ir kitus komunalinius patarnavimus, kad jie ir toliau tuos mokesčius nedelsiant turi mokėti per Komunalinio Banko Skyrių pajamų kasas.

3) Komunalinio Banko Skyriai išmokėjimus iš sąskaitų daro tiktai algoms apmokėti už š. m. birželio mėn. pagal pristatytus algų lapus ir tabeles, išskyrus žydų tautybės asmenims.

4) Visi Komunalinio Banko Skyrių tarnautojai, išskyrus žydus, turi ir toliau eiti pavestas jiems pareigas; žydų tautybės tarnautojai iš tarnybos atleidžiami nuo š. m. birželio mėn. 23 d.

5) Skyrių balansus paruošti š. m. birželio mėn. 23 d. įskaitytinai ir š. m. birželio mėn. 30 d. įskaitytinai. Balansus kartu su pajamų ir išlaidų sąmatos išpildymu už š. m. pirmą pusmetį skubos keliu atsiųsti Komunalinio Banko Centrui, Kaune.

6) Jeigu Skyrių patalpos dėl karo priežasties būtų nukentėjusios nuo gaisro ar kitaip sunaikintos, Skyrių Valdytojai arba jų pavaduotojai arba vyriausieji buhalteriai imasi visų reikiamų žygių likusiam turtui (seifuose ir kitur) apsaugoti ir stengiasi galimai greičiau apie esamą būklę painformuoti Centrą.

7) Dėl tolimesnio Banko Skyrių veikimo bus painformuota vėliau.

A. LUKAITIS,
Komunalinio Banko Valdytojas

Kaunas, 1941. VI. 30.

DURPIŲ TRESTO PRANEŠIMAS

Visi Durpių Tresto Centro Kontorų ir atskirų durpynų vedėjai įpareigojami:

1) pirma proga susižinoti su tresto centru, Kaune, Laisvės Alėja Nr. 9, tel. 23536;

2) imtis visų priemonių apsaugoti turtui: trobesiams, sandėliams, mašinoms, medžiagoms ir kitokiam turtui nuo gaisro, gadinimo ir plėšimo;

3) iki atskiro įsakymo įmones tvarkyti pavedama direktoriams, jiems nesant — techniniams vadovams, jiems nesant — vyr. buhalteriams bei atskirų durpynų vedėjams arba prižiūrėtojams pagal tarnybos rangą;

4) kiek galint greičiau organizuoti durpių džiovinimo darbus ir gamybą tęsti toliau;

5) už nudirbtus ir dirbamus darbus bus teisingai atlyginta.

Valstybinio Durpių Pramonės Tresto Laikinis Tvarkytojas

„GYVULIŲ PARUOŠOS" BAZIŲ VEDĖJAMS

Įpareigoju visus „Gyvulių Paruošos" apskričių bazių vedėjus arba kitus likusius tarnautojus prižiūrėti bazių ūkius ir apsaugoti ten esamą turtą. Nesant nei vieno bazės tarnautojo, tas pareigas prašau pasiimti vietos agronomą. Sauvališkai ūkių niekam neperleidinėti.

A. Leščinskas,
L. e. Valdytojo p.

DĖL SPORTO DRAUGIJŲ TURTO GLOBOS ĮSAKYMAS NR. 7

Kaunas, 1941 m. birželio mėn. 30 d.

Buv. laisvųjų sporto draugijų „Dinamo", „Spartakas" ir „Spartuolis" ir visų kitų sporto organizacijų turtą savo žinion perimti ir iki atskiro nurodymo globoti pavedu šiems asmenims:

1) Vilniaus — Kuliavui Aleksandrui, Klimui Juozui ir Butkui Pranui;

2) Šiaulių — Variakojui Viliui ir Peleckiui Antanui;

3) Panevėžio — Šepaičiui;

4) Marijampolės — Puskunigiui Leonui, Senkui Viktorui ir Kijauskui Petrui;

5) Vilkaviškio — šauliui Šarūnui;

6) Telšių — Liberiui Gasparui;

7) Ukmergės — Vitkauskui Stasiui;

8) Alytaus — Bliudžiui Albinui ir Varankai Zigmui;

9) Trakų — Matusevičienei Leonidai.

A. KETURAKIS,
L. e. p. Kūno Kultūros Rūmų
D i r e k t o r i u s

Į LAISVĘ

Redakcija — Kaunas, Duonelaičio 24, tel. 21414 ir 20530.

Administracija — Kaunas, Duonelaičio 24, tel. 22430.

RADIJO PROGRAMA

T r e č i a d i e n i s, VII. 2.

6,30 Malda; 6,35 Laikas, žinios; 6,50 Koncertas (pl.); 7,00 Žinios vokiečių kalba; 7,10 Rytinis koncertas (pl.); 7,20—7,45 Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 7,45—12,00 Pertrauka; 12,00 Varpų muzika iš Karo muziejaus; 12,05 Laikas, žinios; 12,20 Koncertas (pl.); 12,30 Žinios vokiečių kalba; 12,45—13,00 Informacijos, tolimesnė dienos programa; 13,00—14,00 Pertrauka; 14,00 Žinios vokiečių kalba; 14,15—15,00 Pertrauka; 15,00 Pranešimai estiškai; 15,15 Pranešimai latviškai; 15,30—16,45 Pertrauka; 16,45 Koncertas; 17,00 Žinios vokiečių kalba; 17,10 Lietuvių tautiniai šokiai, akordeonu groja Čatkauskas; 17,25 Žinios, pranešimai; 17,40 Bramso kūrinių koncertas (pl.); 18,00 Iš laikraščių; 18,15 dainuoja Valst. Operos solistas Babravičius; 18,30 Reportažas; 18,45 Muzikos, dainos ir poezijos valandėlė; 19,15 Reportažas; 19,30 Informacijos vokiečių kalba; 19,45 Lengva muzika (pl.); 20,00 Žinios vokiečių kalba; 20,15 Koncertas (pl.); 20,30 Laikas, žinios, programa rytdienai; 20,55 Programos užbaiga.

Darbas šaukia lietuvį

Didžiųjų rytų fronto kautynių banga jau, galima sakyti, persirito per mūsų kraštą. Padriki, zuikiškai po miškus besislapstą raudonarmiečių daliniai narsios vokiečių kariuomenės ir mūsų vyrų jėgomis greit bus galutinai likviduoti. Grįžtame į normalų gyvenimą, žinoma, tokį, koks galimas karo metais, to karo, kuris neatgyjamai triuškina žydijos išbujojimą po kapitalizmo ir bolševizmo maske.

Grįžtame į laisvą Lietuvos gyvenimą, į atstatomąjį, kūrybingą, produktyvų, vakarų Europos kultūra dvelkiantį gyvenimą. Mes tai jaučiame, jaučiame tai kiekvienas tikras lietuvis, kuriam visada buvo svetimas azijatų pasaulis, kuriam per daug gerai pažįstama kruvinų Kremliaus despotų ir mūsų parsidavėlių letena.

Širdyje sukauptas pasiryžimas sutraukyti pančius ir galingas laisvės troškimas išsipildė. Šalis kvėpuoja laisvės oru. Užsidegimas kovoti ir dirbti stiprus. Tegul neslūgsta entuziazmas ir narsa, kurią parodėme neraginami ir nešaukti paėmę į rankas ginklą. Savanoriškai ėjome į kovą, savanoriškai ieškojome priešo. Dabar — savanoriškai imkimės naujos Lietuvos kūrimo; eikime ten, kur iš prievartos ir bolševikiškos baudžiavos išlaisvintas darbas laukia.

Tegul mūsų jėgos prie žagrės, prie išardytų geležinkelio bėgių, prie sudegintų trobesių ar įstaigoje bedirbant nepasireikš taip efektingai, kaip granatomis nutildant priešo kulkosvaidį, tačiau šiuo metu atstatymas bolševikų apiplėšto ir sudarkyto šalies ūkio, tikslus sutvarkymas įstaigų, įmonių, fabrikų — pats svarbiausias dalykas. Todėl stokime į savo vietas. Viršininkai ir darboviečių vadovai žiūrėdami bendrų direktyvų greit turi sutvarkyti jų žiniai pavestą personalą. Svarbūs postai, kaip susisiekimas, prekyba, mitybos tiekimas, klijentūros aptarnavimas ir kita turi apsirūpinti reikalingu kiekiu tarnautojų, žinoma, vengiant biurokratizmo ir išmetant labirintinius ryšius įstaigos su įstaiga, kurie stačiai pavyzdingai buvo narpliojami pagal šimtus nutarimų bei parėdymų iš žydiškumu atsiduodančių kabinetų.

Provincijos miestuose ir vietovėse, kur ryšis kol kas neįmanomas, reikia imtis patiems iniciatyvos tvarkai atstatyti, valdiniam ir be globos likusiam privačiam turtui apsaugoti, būtiniausių prekių vartojimui reguliuoti ir t. t. Ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į tai, kad nesusitrukdytų žemės ūkio produkcija, gyvulių priežiūra, kad darbai laukuose tuoj grįžtų į normalią padėtį.

Pagaliau visko nepriminsi ir neįspėsi. Kiekvienas lietuvis jaučia ir mato, kas kraštui naudinga ir kas neša nuostolį. Tebūna jis ten, kur „patikėtinis" ar žydas paliko prie pradėto darbo tuščią vietą, tebūna ten, kur karo nelaimė šaukiasi paramos, tebūna ten, kur šeima liko be maitintojo, tėvo ar artimo žmogaus...

Su partizanų dvasia, su tuo ūpo pakilimu ir užsidegimu, kuris mus lydėjo bombų sprogimo ir šautuvų ugnies valandomis — su ta pačia nuotaika eikime prie savo pareigų, imkimės kasdieninio, tačiau kartu naujo ir malonaus darbo. Nesvarbu, ar dirbsime senoj vietoj, ar užimsime naują. Svarbu, kad savo darbo įrankiu, kad savo žiniomis, savo sugebėjimais mes visi kursime naują, šviesią, Nepriklausomą Lietuvą.

SOVIETŲ SĄJUNGOS DIPLOMATINIAI ATSTOVAI DAR BERLYNE

Berlynas, VI. 30. ELTA. Iš kompetentingų šaltinių pranešama, kad Sovietų Sąjungos diplomatiniai atstovai šiuo metu dar tebėra Berlyne. Spėjama, kad jie bus netrukus iš Vokietijos išsiųsti. Turimomis žiniomis, Maskvoje prasidėjo derybos dėl ten akredituotų vokiečių diplomatų iškeitimo. Apie jų kelionę į Vokietiją Berlyne jokių žinių neturima.

Kauno miesto savivaldybėje apsilankius

Šiuo metu daug įvairiausių reikalų kryžiuojasi Kauno Savivaldybėje. Naujiesiems jos vadovams tenka dirbti išsijuosus. Mat, „patikėtiniai", kurie sėdėjo visose atsakingose vietose, pabėgo, todėl aparatas liko labai spragotas. Vien Savivaldybės administracija nustojo apie 300 tarnautojų, maždaug 25%. Iškart sunku užpildyti spragas, todėl vienam tenka dirbti už kelis. Bėgdami „patikėtiniai" ir daugiau košės privirė: išsigabeno daug dokumentų.

— Kokiame stovyje atskiros Savivaldybės įstaigos?

— Įstaigos nukentėjusios. Tačiau daugelis jau dirba normaliai. Jų darbą labai sunkina ryšių nebuvimas. Grobstydami susisiekimo priemones, rusai suardė ne tik gyventojų, bet ir Savivaldybės įstaigų susisiekimą.

Normaliai veikia senelių namai. Seneliai maistu aprūpinami.

Sveikatos skyriuje darbas vyksta normaliai. Ligoninės ir poliklinikos veikia. Medicinos pagalba teikiama, nors jaučiamas didelis specialistų gydytojų trūkumas. Ligonių lankymą namuose labai sunkina susisiekimo priemonių trūkumas.

Veterinarijos skyrius irgi veikia, tik darbą trukdo transporto sunkumai.

Kelių įmonės veikia. Gatvės prižiūrimos, taisomos. Žymiai nukentėjusių gatvių nėra.

Kuro įmonės dėl transporto priemonių stokos normaliai dirbti negali. Kurą teks pataupyti.

Kanalizacija ir vandentiekis — tvarkoj, išskyrus Aleksotą. Vandens analizės daromos kasdien, ir gyventojams tiekiamas geras vanduo.

Darbo skyrius registruoja neturinčius darbo. Norintieji gauti darbo ar darbininkų gali ten kreiptis. Adresas: Kipro Petrausko 16.

M. Sodininkystė nenukentėjo. Daržų ir ūkių įmonė veikia visai gerai. Produktai teikiami ligoninėms ir prieglaudoms.

— Kokie pageidavimai Kauno gyventojams?

— Kauniečius, ypač namų valdytojus ir savininkus, reiktų paprašyti, kad palaikytų švarą gatvėse ir kiemuose. Antras reikalas — elektros energijos taupymas. Taupant elektros energiją, bus taupomas ir kuras.

Dar vienas labai svarbus reikalas. Kaune yra daug paliktų butų — išvežtųjų ar kitur dingusių. Likusį išvežtųjų turtą visi geros valios lietuviai turi sąžiningai saugoti, kol jį perims globoti atitinkamos įstaigos. Namų savininkai ar kiti namų globėjai turi išvežtųjų turtą sunešti į atskirą kambarį ir užrakinti. Visi turi padėti bolševikų nuskriaustiems tautiečiams.

Pabėgusiųjų turtą, kol jį perims įstaigos, irgi reikia saugoti nuo išgrobstymo.

Pabaigoje miesto vadovai pareiškė džiaugsmą, kad šaunioji vokiečių kariuomenė atnešė miestui laisvę. Kaunas džiaugiasi laisve, vokiečių karius sutinka kaip mielus bičiulius, pasirengęs jiems viskuo patarnauti. Dėkingas ir už tai, kad vokiečių padangių paukščiai buvo tokie džentelmeniški — naikino tik priešą, o miestą išsaugojo nepaliestą.

Gražiausiam iš kraštų

Dar neseniai brangioje mūsų žemėj,
Gražiausiam iš gražiausiųjų kraštų
Siaubingos naktys be vilties aptemę,
Siaubingos dienos sukosi ratu.

Pro melą, pagyras ir prievartą lig šioliai
Tik vieną skurdą matėme veiduos:
Ne sau juoduos arimuos dirbo broliai,
Ne sau — pūslėtos rankos fabrikuos.

Išvijo Dievą iš mokyklų, grįčių, rūmų,
Suraizgė kraštą apgaule, klasta
Į brangią žemę atsibastę atėjūnai,
Mums svetimi ir būdu ir dvasia.

Kas šventa mums — jiems prietarai baisiausi,
Kas mums brangu — reakcija, nuodai!
Žiauriomis rankomis mums sąžines išrausę,
Vakardienos galiūnai — jau šiandie kirminai...

Ir štai — ranka rūsčios teisybės kyla —
Sužvanga plienas ir daina;
Likimo lūpomis Aukščiausiasis prabyla,
Likimą rankon ima Lietuva...

Toks mielas ir skaidrus išaušo rytas
Gražiausiam iš gražiausiųjų kraštų, —
Brangioji Lietuva, krauju ir meile iškašyta
Naujai gyventi kėleis Tu!

BOLŠEVIKŲ KALĖJIME

11 mėnesių ir 12 d. išsėdėjusio Kauno s. d. kalėjime buv. politinio kalinio atsiminimai

Š. m. birželio 23 d. rytą Kauno kalėjime N 1 visi buvusieji kaliniai, NKVD kareivių ir tarnautojų palikti užrakintose kamerose, išmušė arba atrakino duris ir išėjo į laisvę, o 24 d. ta pati laimė ištiko ir IX forte (to pat kalėjimo kitoj daly) sėdinčius.

Kadangi laisvėje daug buvo įvairiai kalbama apie kalėjimą, todėl čia norėtųsi šį kartą bent bendrais bruožais, apie jį išsitarti. Jame šias eilutes rašančiam teko išsėdėti 11 mėnesių ir 12 dienų.

Maždaug iki praeitų metų rugsėjo mėnesio pradžios kalėjime tvarka buvo tokia, kokia buvo ir anksčiau, tik atimta iš politinių kalinių po gryną orą pasivaikščiojimo, knygų ir laikraščių skaitymo teisė, neleidžiama su giminėmis pasimatyti, taip pat rašyti laiškus ir įgaliojimus savo turto reikalais bei visokius prašymus, taip pat laikyti rašomąją medžiagą ir visokias priemones. Maistas tuo laiku buvo, bent mano skyriuj, palyginti, gana geras, jį gaudavo 3 kartus į dieną, tik nedavė, kaip kad anksčiau, atnešti iš laisvės ar pirktis kalėjime iki 3 kg.

Politiniai kaliniai buvo jau komunistų priimtų valdininkų ir tokių pat prižiūrėtojų saugojami. Svarbesnieji, jų manymu, buvo laikomi nedidelėse kamerose (2x6x3,50 metro) po 6 — 7 asmens, (anksčiau 3 — 4 žmonės), o kiti didesnėse.

Jokio ryšio su kitomis kameromis neturėjome, bet, kas kur sėdėjo, žinojom iš šaukimo pavardėmis, kai išdalydavo kas savaitė nupirktus po 25 gr tabako ir kitas rūkyti reikalingas priemones, šaukiant tardyti, užsirašant per patikrinimą pas gydytoją, sudarinėjant sąrašus, kai garsiai iš atidarytos kameros kaliniai sakydavo savo pavardes. Kituose kalėjimuose, kiek teko girdėti iš atvežtųjų, tvarka buvo kitokia, (gaudavo kai kur laikraščius, galėdavo eiti pasivaikščioti ir kit.).

Nuo rugsėjo mėnesio pradžios, o kai kas ir rugpiūčio buvo pakeista: langai buvo iš lauko pusės uždėti lentinėmis dėžėmis, kad nebūtų nieko matyti, bet spalio mėnesį buvo nuimti, patys ⅓ sumažinti, jų atidaryti buvo negalima, įdėti matiniai stiklai. Praverti buvo galima tik mažytį langutį, kamerose pradėjo trūkti oro, dėl to nebuvo galima išmiegoti, oras drėgnas, nedėvėjami drabužiai ir batai reikėjo kas antra diena valyti, nes supelėdavo, silpnesnieji ėmė gelsti. Maistą pablogino, pradėjo neduoti dubenėliams plauti šilto vandens, išmetė iš kamerų visus baldus: stalą, kėdes, spinteles indams ir baltiniams susidėti, lovas ir medinius narus, nes jau per blakes bemaž negalima buvo miegoti, niekas jokios dezinfekcijos nedarė. Blogiausia buvo rūkantiesiems: iš pradžių maždaug dvi savaitės atėjus į kalėjimą negaudavo tabako pirkti, o spalio mėnesį apie 6 savaites visai niekas negavo. Vėliau, kai gavo, dar blogiau buvo, nes tiek prisirūkydavo, jog oro trūkumas dar labiau buvo jaučiamas. Šiuo tarpu politiniai kaliniai Kauno kalėjime buvo palikti prižiūrėtojų sauvalei: jokie valdininkai į kameras neateidavo, nors ir prašydavome, felčeriai ir sanitarai lietuviai buvo pakeisti rusėmis sesutėmis, kurios nieko pačios nenusimanė, o prie gydytojo neprileido, visus vaistus iš kameros paėmė tiek popieriuje laikomus, tiek ir bonkutėse, iš visų atėmė pienišką maistą, nors kai kas kitokio visai negalėjo valgyti, o duodavo nereguliariai vaistų, tai jie būdavo bemaž visai nevalgę; akys įdubdavo, vaikščiojo kaip šešėliai. Vėliau kai kam apžiūrėję keli gydytojai išrašydavo baltą duoną, bet praeidavo 10 — 14 dienų, ir vėl ta pati istorija. Nuo lapkričio 23 d. leisdavo pasivaikščioti į savaitę 3 — 5 kartus po 10 — 20 minučių.

Kameras plaudavome kasdien, bet dulkių ėjo debesimis, nes neleido antklodžių, drabužių ir čiužinių išdulkinti. Viskas buvo ant grindų sudėta, daugiausia po čiužiniais, nes ant sienų kabinti neleido.

Kiti sėdėjo buvusiuose karceriuose, turėdami visa, kaip ir kiti, bet dienos šviesos nematydavo — ir taip išsėdėjo 3 — 4 mėnesius.

Prižiūrėtojai kankindavo kaip įmanydami: visą laiką pamokslus sakydavo, neleisdavo sėdėti koją ant kojos susidėjus arba ranka pasirėmus galvą, įstrižiau į sieną atsirėmus, taip pat apie savaitę laiko kai kurie neleisdavo sėdėti ant čiužinių, o galėdavome tik ant grindų sėdėti arba vaikščioti, kiti, kaip Pranas Čižinauskas, neleisdavo net leidžiamu laiku gulti, aiškindamas skyriaus vyresniajam: „tegul pabūna, nuramdysiu liūtus", o keiksmų, keiksmų visokiausių—keikdavo kaip kas įmanydamas.

Kratas kamerose, išėjus į išvietę, darydavo du kartus per dieną ir grįžtančius iškrėsdavo kiekvieną sykį, žinoma, tai parėjo nuo prižiūrėtojo. Dienos metu nuo 5 val. iki 9 valandos miegoti ar snausti nedavė, niekur negalima pasiskųsti, nes prižiūrėtojas atsakydavo: „Aš esu jūsų valdininkas, ką aš duodu, tai turite, o kito negausite".

Naktimis būdavo patikrinimai, sąrašų sudarymas ir vedimas tardyti, tai kartais miegoti visai nebuvo kada. Prižiūrėtojui kišant raktą į skylutę, reikėdavo visiems išsirikiuoti ir ramiai stovėti.

K a l i n i ų m a i s t ą pradėjo valgyti ir kai kurie prižiūrėtojai, tai visus riebalus ir tirštimus išgraibydavo, o atiduodavo tik skystimą, kai kuriuose skyriuose buvo kalifaktoriai (maisto dalytojai) kriminalistai, kurie visus tirštimus išpildavo į išvietę, o pripildavo į bakus šalto ir nevirinto vandens, kad jiems liktų cukraus, tai į mąstelį prispiaudavo, cukrus prilipdavo, ir mažiau jo tekdavo kaliniams.

Už šios tvarkos nesilaikymą bausdavo karceriu, kuriame būdavo langai atdari, nežiūrint šalčio didumo, turėdavai gulti ant nešvarių grindų netoli lango tik su miline ar savo viršutiniu paltu. Per dieną duodavo 600 gr. duonos ir 2 stiklus šalto vandens, vėliau duoną sumažino iki 300 gr, karceriu bausdavo viršininkas pagal prižiūrėtojų parašytus pranešimus. Todėl karceriuose, kai buvo šalta, nušaldavo, susirgdavo ir pamėlynavę grįždavo. Galėjo bausti iki 7 parų be pertraukos, o vėliau iki 20 parų. Šiaulių kalėjime karcery laikydavo tik baltiniais apsivilkusius.

Žinias gaudavom iš naujai suimtųjų arba iš laikraščių, pavogtų iš prižiūrėtojų ar tardytojų. Nuo spalio mėnesio su daugumu kamerų buvo galima sienomis morzės abėcėle susikalbėti, bet daug kas leisdavo neteisingų apie karo eigą žinių.

Nuotaika pradžioje daugumo buvo bloga, nes apie bolševikų kalėjimą ir suimtųjų sušaudymą gandus leisdavo kriminaliniai nusikaltėliai kirpėjai, o mes nežinodavom, kur naktį išvesdavo iš kamerų suimtuosius. Gavome žinių, kad rugpiūčio mėnesį buvo sušaudyti gen. Skučas ir Povilaitis ir daug kitų, bet tai pasirodė netiesa, nes š. m. balandžio 22 dieną jų abiejų parodymai buvo duoti kitų bylose. Pasirodė vėliau, kad pradžioje rugpiūčio mėnesio du transportus išvežė į Minsko ir Maskvos kalėjimus, grąžintieji pasakoja matę ir buv. ministerį Tamošaitį, atvežtą į rampą Aleksote surakintomis rankomis. Vėliau, įpusėjus tardymams, nuotaika pasitaisė, persilaužėm ir prisitaikėm prie kalėjimo režimo: pradėjo mūsų jis taip neveikti. Nuo lapkričio mėn. 6 dienos gaudavom mėnesiui nusipirkti už savo pinigus ½ kg sviesto, nuo gruodžio mėn. dar po ½ kg, o kai kada ir 1 kg cukraus ir šoninės, užtat kalėjimo maistas buvo visai pablogintas: ryte juodos kavos puodžiukas su šiek tiek cukraus ir juodos ruginės duonos visai dienai 600 gr, pietums — arba kopūstai, arba gyvuliniai runkeliai, o vakare kruopos. Porcija sriubos — vienas litras, bet visai liesa: šaltu vandeniu dubenėlis labai gerai išsiplaudavo.

Rusai kalėjime pasirodė praeitų metų liepos mėn. 22 dieną ir pradėjo tardyti apie pabaigą liepos. Jų tardymo būdas yra visai kitokis, bet labai vienodas ir šabloniškas. Pradžioje reikalaudavo: „Papasakok savo darbus, kurie atvedė į kalėjimą". Jeigu kas nepasakodavo, tam statydavo klausimus apie turto padėtį savo ir tėvų, brolių ir seserų užsiėmimus, savo biografiją, organizacinį ir politinį savo ir kitų jų narių veikimą. Kai kuriuos tardė labai mandagiai, bet daugumą labai žiauriai, žinoma, to aprašyti neįmanoma trumpame rašiny: visas rusiškas biauriausių keiksmų leksikonas buvo vartojamas kiekvienam sakiny, daug buvo mušama rankomis, guminėmis lazdelėmis iki apsvaigimo (rankos kitų būdavo surakintos užpakalyje), apipildavo šaltu vandeniu ir atsigaivinus vėl mušdavo 3—5 sustoję. Badydavo adatomis panages, veidą, geležimis mušdavo į tarpupirštes. Pasodinę ant taburetės vienodoj padėty laikydavo iki 3, 5 parų, neduodami snausti, vis mušdami ir jau ištinusias kojas spardydami, vėliau paguldydavo, duodavo užvalgyti ir, įnešę į automobilį, nuveždavo į kalėjimą. Vaikams įbauginti naudojo dresiruotus šunis. Žinoma, tokiu atveju vaikas duodavo tokius atsakymus, kokių iš jo ir reikalaudavo . Įvairiausių kankinimų ir gąsdinimų naudodavo ir moterims.

Kai kurie išsigandę, kai kurie patikėję jų pažadais, ypač buv. ankstesniais laikais pataikūnai, biauriai ką žinodami, o dar daugiau tikrai nežinodami ar tik spėdami apie kitus priplepėjo — tiek apie organizacijas, tiek apie atskirus asmenis. Manė, kad juos paleis, bet ir jų nepaleido ir jų nurodytus areštuodavo, o tų areštų siaubas kankino visus laisvėje gyvenančius. Kiti net pranešinėdavo apie jų kameroje sėdinčių darbus ir kalbas tardytojams ir prižiūrėtojams. Keletas pamišo kalėjime.

T e i s m a i prasidėjo sausio mėnesį tiems, kurių buvo aiškesni įrodymai ir „nusikaltimai", padaryti prijungus Lietuvą prie SSSR, o kitus baudė NKVD kolektyvo nutarimu. Baudžiami buvo daugiausia nuo 8 metų lagerio iki 10 ir sušaudymu. Daug nuteistų išvežė į SSSR kovo — birželio mėnesiais, kur — nežinia.

P a s k u t i n į s e k m a d i e n į d a r b u v o k a l ė j i m e n u t e i s t ų m i r t i 40 ž m o n i ų, bet naktį išvedė apie 34 žmones ir iš ketvirto skyriaus apie 80 žmonių tardomų, kur išvežė — nežinia. Viena galiu pasakyti, kad, kol neturima įrodymų, negalima tvirtinti, kad juos sušaudė: greičiau į SSSR išvežė, o kiti kurie liko, išėjo — ir čia pat, prie durų, susitikome kas savo tėvus ir brolius, kas pažįstamus. Negalima įsivaizduoti, kiek žmogaus sveikata gali ištverti.

Kurie dar savųjų nematėt — nenusiminkit per daug — gali iš netyčių dar susirasti. Kai ką likimas išgelbėjo.

„Žaibo" spaustuvė Kaune, Duonelaičio 24; tel. 26616